

Kilenc évtized, három nemzedék

– Kosáry Domokos néhány gondolata –



© fotó: Kiss Rozina

A történész nem válhat személytelen médiummá. Sőt én odáig megyek, hogy hajlamos vagyok ironikusan vagy szenvedélyesen írni, ezt sem tartom hibának. A történésznek egyébként sem kell úgy írnia, hogy az színtelen legyen. Csak nem az igazság *helyett* kell szenvedélyesnek lenni, hanem *mellette*. Vagy az igazságot átfűtendő.

*

Az európai magyar nemzet létezésében hiszek, bár a látszat sokszor ellene szól, főleg ha a betegségeire is gondolok. És a sokkhatások, az immunrendszer sérülései okozta vicsorgás meg siránkozó önsajnálát miatti rossz magatartásra is van sok példa. De hiszek abban, hogy a magyar nemzet betegségei gyógyíthatók, hiszek abban, hogy létezik az egészséges magyar nemzet.

Kényszerpályák, lehetőségek, fordulópontok

1944. október 15. Miért kellett addig várni? Volt egy pillanat a román kiugrás után, amikor egy elszánt akció alighanem sikerre számíthatott volna. Hogy lehetett azt a magyaroknak megtenniük, hogy a kormányzó, az idős ember ott ül a Várban, és nincs mellette hadsereg? Miért nem ment a hadsereghez? Miért nem ismerték fel azt, hogy a nagy kényszerpályán belül melyek a kis mozgáslehetőségeik?

*

Én a Kádár-kormányzatot két félelemből vezetem le. Az egyik félelem az volt, hogy vigyázzunk ezekkel a magyarokkal, mert ezek harapnak, ezek, mint a dühödött kutya, akármilyen kicsik, marnak, és az borzasztóan fáj. Mindig félték ettől, jóllehet indokolatlanul,

hiszen a nemzet ismét kivérzett. A másik félelem az volt, ha viszont sok engedményt tesznek, akkor megint bejönnek az oroszok. Ez a két félelem vezette végig a Kádár-rendszert különböző fázisain keresztül.



Vicsorgás nélkül

Ha 1949-et, amikor a Történettudományi Intézet élén voltam, az egyetemen is tanítottam, öszekötjük 1990-nel, amikor az Akadémia elnöke lettem, az egy nagyon szép ív, csak közben óriási szakadék tátong, és ezt az időt valahogy át kellett élni...

Ezek az évtizedeken úgy átmenni – beleértve az 1956 utáni megtorlás időszakát is –, hogy az ember ne váljék dühödtt, vicsorgó, sértett, panaszos figurává, ez volt a legnehezebb... Tudtam, nem szabad vicsorgó különccé válni, és amikor az Akadémia élére kerültem, nagyon vigyáztam arra, hogy mindent úgy tegyek, mintha a saját életemben nem történt volna meg az a szakasz, amelyből ezek a veszélyes torzulások következhetnek volna. ... Az Akadémiát épségben hoztam át ezen a nehéz ügyön. Szerencsére az exponált sztálinisták akkor már nem éltek, vagy legalábbis nyugdíjasként visszahúzódtak. Új erők jöttek. Az Akadémia bizonyos fokig máris változott, a múltó évekkel egyre inkább...

Az egységes Európáról

Az Európai Unió szerintem az európai történelem legnagyobb, legmerészebb és legígéretesebb kalandja...

*

Az a hely, amelyet mi az európai integráción belül magunknak kivívunk, sokban a mi garnitúránk céltudatosságán, hozzáértésén, önértékességén és jóakarató emberi tisztességén múlik.

A magyar önérték ebben mutassa meg magát, tehát keményen, kellő szakértelemmel képviselni a mi érdekeinket.

*

Ami a másik oldalt illeti, én azzal teljesen egyetértek, hogy a határon túli nemzetrészeknek nekünk nem a határok megváltoztatásával, hanem az ő feltételeik javításával kell segítenünk. Vagyis az az érdekünk, hogy Szlovákia, Románia, Szerbia, tehát szomszédaink mind prosperáljanak, kerüljenek be az Európai Unióba, hogy jól menjen nekik. Mert ha nekik rosszul megy, egészen biztos, hogy mi, magyarok leszünk ott a zsidók, a bűnbakok.

Fontos, hogy hozzáértéssel kiköveteljük magunknak a megfelelő helyet az európai integrációban. Csak akkor fognak nekünk jó helyet adni. Ugyanez áll a szomszédainkra is. Nem szabad veszekedni, különösen nem határkérdésekben. Magyarországnak egyik nagy feladata: meg kell szabadulnia ezektől a történelmi komplexusoktól. Saját panaszairól, gyengeségétől és vízióitól. Nem szabad a politika kérdéseit indulati, érzelmi szinten megközelíteni.

Európai Utas, 51. sz. 2003/2. (részletek)

Egy szál virág a ravatalhoz

KOSÁRY DOMOKOS (1913–2007)

Ahogy telt az idő, újraolvasott vagy elolvasott művei, történetei, utalásai ébresztettek rá – a magyar kultúra olyan képviselőjének szavait, értelmezését, történeteit, évszázadokra visszavilágító elemzéseit hallhatom, akiből nem termett még egyet a XX. század. Halálával nemcsak további írásait, tanácsait (ha szükségeltetett: személyes segítségét) veszítettük el – hanem egy „szilárd pontot”, viszonyítási alapot. Képzavarral élve – ha a mi történelmünk égbolt, akkor olyan valaki ment el, aki tudott (hitelesen és érvényesen) – onnan fönről tájékozódni. Magát a magyar történelem múlhatatlan alakjaihoz mérte. És – azt hiszem – ez nem tette könnyűvé mindennapi létezését.

Köszönettel tartozunk neki, mert felvállalt bennünket, akart és tudott is nekünk segíteni. Személyekre vonatkozó tanácsaival és politikai kényszerek, csapdák kikerüléséhez életének felidézett epizódjaival. Lapunkban megjelent gondolataiból válogattunk.

M. P.